

สาขาสหสัมพันธ์แห่งชาติ

ปาฐกถาเรื่อง “ประเพณีไทย”

ของ

๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

390.09593

๓ 495 ปท

นายเทียน สุขสนอง

ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส

วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๘

30 ส.ย. 2531

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก

ปาฐกถาเรื่อง “ประเพณีไทย”^{ฉบับที่}

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาบำราบปรปักษ์

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นายเทียน สุ่มหนอง

ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส

วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๘

เลขห้อง

๓๗

390.09593

เลขหมู่

๓ 495 ปท

เลขทะเบียน

๑๖.๓๑๖.๑๒๒๒๒

390.09593

๓ 495 ปท

คำนำ

ในงานฉาบฉวย นายเทียน สุขสนอง กำหนดงาน
วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๘ ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส นางปรีก
สุขสนอง ซึ่งเป็นภรรยา ได้มาติดต่อกับเจ้าหน้าที่กองวรรณคดี
และประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ขออนุญาตพิมพ์หนังสือ
ปาฐกถาเรื่อง “ประเพณีไทย” ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ราชานุภาพ เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากรยินดี
อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ดังประสงค์

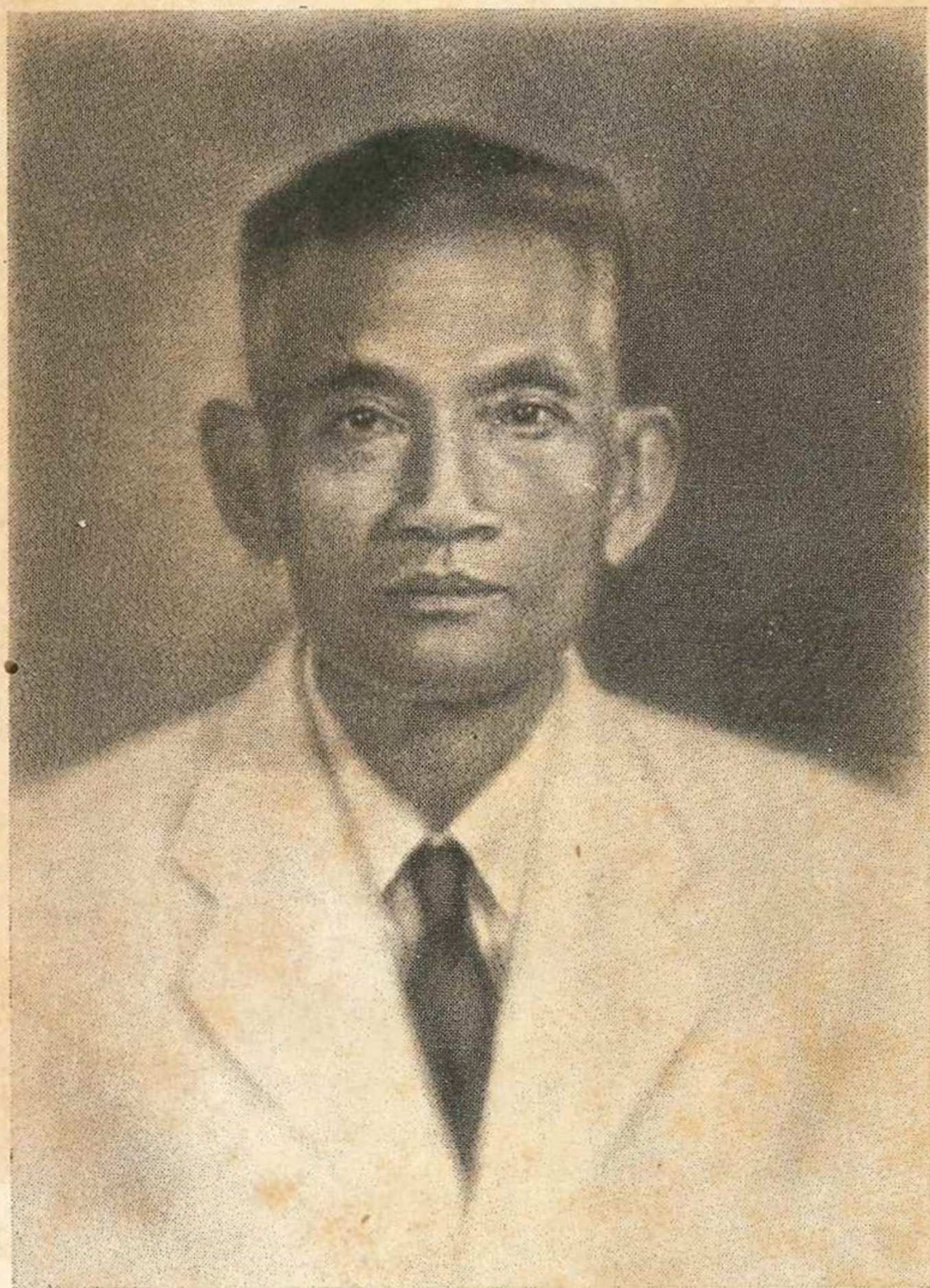
พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ราชานุภาพ ที่
เป็นเรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ มีอยู่มากมาย และพิมพ์แยกย้ายอยู่
ในหนังสือต่าง ๆ หลายสิบเล่ม แต่ละเรื่องล้วนมีสาระน่าอ่าน
อย่างยิ่ง ให้ความรู้ทั้งในด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒน-
ธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การปกครอง การศาสนาและ
อื่น ๆ กรมศิลปากรเคยรวบรวมมาให้สำนักพิมพ์จัดพิมพ์
เป็นเล่มออกจำหน่าย มี ๒ ภาคด้วยกัน คือภาคหนึ่ง มีพระ
นิพนธ์เบ็ดเตล็ดรวมทั้งสิ้น ๓๓ เรื่อง และภาคสอง มีพระนิพนธ์

รวมหนังสือ ๒๒ เรื่อง และเมื่อมีผู้มาขออนุญาตพิมพ์แจกในงาน
กุศล ก็อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ดังประสงค์

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน
ซึ่งเจ้าภาพได้บำเพ็ญอุทิศแด่ นายเทียน สุขสนอง ตลอดจนให้
พิมพ์หนังสือแจกจ่ายเป็นวิทยาทาน ขอกุศลทั้งนี้จงเป็นปัจจัย
ลดบันดาลให้ นายเทียน สุขสนอง ผู้ล่วงลับไปแล้ว ประสบ
แต่อิฏฐคุณมณูญผล ตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพทุก
ประการ เทอญ.

กรมศิลปากร

๒๖ มีนาคม ๒๕๐๘

นายเทียน สุขสนอง

ชาตะ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๒

มตะ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓

ประวัติย่อ

นายเทียน สุขสนอง เป็นบุตรคนที่ ๗ (คนสุดท้อง)
ของนายทิม นางพัน สุขสนอง เกิดวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๔๔๒ ที่บ้านราษฎร์บูรณะ ตำบลบางปะกอก จังหวัด
ธนบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๗ ได้ทำการสมรสกับนางสาวปริก เนตรวิเศษ
มีบุตรธิดารวม ๕ คน ได้ถึงแก่กรรมเมื่ออายุยังเยาว์ ๒ คน
ปัจจุบันมีชีวิตอยู่ ๓ คน คือ

๑. นางประพิศ ยาไทย

๒. น.ส. ประภา สุขสนอง

๓. นายธวัชชัย สุขสนอง

เริ่มการศึกษาครั้งแรกที่โรงเรียนวัดราษฎร์บูรณะ จนจบ
ชั้นสูงสุดแล้วได้เข้าเรียนต่อ ณ โรงเรียนเพาะช่าง

รับราชการครั้งแรก เป็นครูโรงเรียนวัดราษฎร์บูรณะ
พ.ศ. ๒๔๔๒ ย้ายไปเป็นครูโรงเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร ต่อ
มา พ.ศ. ๒๔๔๓ ไปเป็นครูโรงเรียนวัดสุทธิวาราม จนถึง

พ.ศ. ๒๕๐๒ กรบเกษียณอายุ ปลดออกจากราชการเพื่อรับ
บำเหน็จบำนาญ และได้พักอาศัยอยู่ที่บ้านเลขที่ ๑๐ หมู่ ๑๐
ตำบลบางปะกอก อำเภอรามบุรีบุรีระ จังหวัดธนบุรีตลอดมา
จนกระทั่งถึงวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๗ เวลาประมาณ
๕.๐๐ น. ได้ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง เส้นโลหิตในสมอง
แตก หมดความรู้สึก ภรรยาบุตรธิดาและญาติได้นำส่งไปรักษา
พยาบาล ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จนถึงวันที่ ๑๒ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๕๐๗ เวลา ๑๕.๑๗ น. ได้ถึงแก่กรรมโดยสงบ รวม
อายุได้ ๖๖ ปี.

คำไว้อาลัยในการจากไปของคุณพ่อ

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของคุณพ่อ ได้นำความ
เศร้าโศกเสียใจมาสู่ลูก ๆ และบรรดาญาติมิตรทั้งหลาย ซึ่งต่าง
มีความเสียตายและอาลัยรักอย่างสุดซึ้ง สุดที่จะกล่าวให้หมด
สิ้นได้ เพราะรู้สึกว่าเป็นการสูญเสียสิ่งที่รัก เคารพ และบูชา
ที่ยากจะหาสิ่งใดมาเปรียบได้ ความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นที่คุณ
พ่อมีต่อลูก จะไม่มีวันย้อนหลังมาอีกแล้ว คุณพ่อของลูกได้
ปฏิบัติหน้าที่ของบิดาในการอุปการะบุตร สร้างบุตรให้เจริญ
ด้วยคุณสมบัติ ด้วยศีลธรรม สมรรถภาพ และความเจริญก้าวหน้า
เพื่อดำรงไว้ซึ่งเกียรติ พระคุณ ความดี ความเมตตาปรานี
ของคุณพ่อที่เลศล้นนั้น มิได้สูญสลายไปด้วยเลย ยังสถิตอย่าง
ลึกซึ้งในความรู้สึกและความทรงจำของลูกอย่างไม่มีวันจะเลือน
ลาง ลูกไม่มีถ้อยคำอันใดที่จะพรรณนาอาลัยยิ่งไปกว่าขอน้อม
จิตอธิษฐาน ขอคุณพระศรีรัตนตรัยได้ประทานพระเมตตา
กรุณา ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันประเสริฐ และขอผลแห่ง
กุศลบุญ ซึ่งคุณพ่อของลูกได้กระทำไว้แต่หนหลัง จงชักนำท่าน
ไปสู่สุคติในสัมปรายภพทุกประการ ถ้าหากชาติหน้ามีจริง ขอ
ให้ลูกได้เกิดมาเป็นลูกของคุณพ่ออีกทุก ๆ ชาติไป เทอญ.

ปาฐกถาเรื่อง “ประเพณีไทย”

ของ

สมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ

(องค์ปาฐกทรงแยกเรื่องประเพณีของไทยไว้ เป็น ๕ ตอนคือ ประเพณีการเกิด ประเพณีการศึกษา ประเพณีการทำมาหากิน ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย ในตอนหนึ่ง ๆ ได้ประทานอธิบายไว้แจ่มแจ้ง

ต่อไปนี้เป็นสำเนาปาฐกถา ซึ่งพนักงานชวเลขประจำสำนักงานหนังสือพิมพ์ไทยได้จดส่งมา ยิ่งเกรงว่าจะขาดตกบกพร่องไปบ้าง ซึ่งหากเกิดมีขึ้นได้เช่นได้ปรารภนี้ ก็หวังว่าจะได้รับประทานอภัยโทษจากองค์ปาฐก และได้รับอภัยจากผู้อ่านทุกท่าน)

บัดนี้ปรากฏว่า มีผู้เอาใจใส่ต่อโบราณคดี มากขึ้นกว่าแต่ก่อน พวกที่ศึกษาโบราณคดีหลายคนที่เป็นมิตรสหายของฉัน ได้นำความกิดความเห็นมาสอบถาม ซึ่งเขาอยากรู้และสงสัย

ฉันยินดีอย่างยิ่งที่จะชี้แจงให้มิตรสหายทุก ๆ คนทราบ สิ่งไร
ที่รู้จักจะบอกให้ทราบ สิ่งที่ไม่รู้จักจะบอกได้ว่าไม่รู้ แต่การที่
มาถามกันที่ละคนสองคนนั้นเป็นการลำบากอยู่ เพราะฉันเป็น
ผู้มีกิจต้องไปโน่นมานี่ ข้อความที่ต้องการรู้มีมาก ไม่มีเวลาพอ
ที่จะชี้แจงให้เขาทราบได้

อีกสถานหนึ่งนั้น ความคิดอันเดียวกันบางทีคนนั้นมาถาม
ต่อมาคนโน้นมาถาม ฉันอธิบายไปซ้ำ ๆ ซาก ๆ เป็นเรื่องเปล่า
ประโยชน์ ฉันได้พูดขึ้นว่าผู้ใดอยากจะรู้ขอให้รวมกันเข้า ฉัน
อยากจะชี้แจง จงนัดพร้อมกัน ถ้ามีจำนวนมากแสดงปาฐกถา
ให้ฟังก็ได้ หรือถ้ามีผู้ใคร่รู้ ๔-๕ คนมาพร้อมกันที่บ้านฉัน
ก็ได้ เมื่อได้บอกมิตรไปเช่นนั้นแล้ว ในเวลาไม่ช้านักก็ได้รับ
คำแจ้งความว่ามีผู้อยากฟังจำนวน ๔๐ คนเศษ ฉันได้ตอบไปว่า
ถ้าเช่นนั้นไปหาที่ฟังเป็นปาฐกถา ที่แสดงมีอยู่ ๒ แห่ง คือ
ที่พิพิธภัณฑ์และที่หอพระสมุด ที่พิพิธภัณฑ์วันอาทิตย์เปิดให้
มหาชนชม จึงตกลงกันให้มาฟังที่หอพระสมุด ปาฐกถาที่จะ
แสดงวันนี้ เกิดจากมีมิตรอยากฟังเรื่อง "ประเพณีไทย" ก่อน
ที่จะแสดงจำต้องบอกก่อนว่า เกิดมาเป็นคนท่านทั้งหลายก็ตาม
ตัวฉันก็ตาม .ไม่มีความรู้มาแต่กำเนิด สิ่งไรที่รู้จักจะชี้แจงให้ฟัง

สิ่งที่ผิดพลาดไปบ้างก็จงอภัย

คติธรรมก็ตาม คติโลกก็ตาม ใครรู้ทั้งหมดพันวิสัย
 ฉันเป็นผู้เริ่มศึกษาโบราณคดีมาช้านาน และจนมีอายุมากกว่า
 ท่านทั้งหลายที่อยู่ในที่นี้ เว้นแต่พระยาสิงหเสนี ขอท่านอย่า
 เข้าใจผิด ฉันอยากกล่าวในทางโลกว่า เวลานี้เป็นกลางวันก็ไม่มี
 ผู้ใดเดียว จึงเป็นอันถูกต้อง หรือว่าด้วยโบราณคดี กรุงรัตน-
 โกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นผู้สร้าง
 ก็ไม่มีใครเดียวได้ ก็เมื่อผู้ศึกษาโบราณคดีก็ฉันก็คิดสิ่งที่ไม่รู้
 มีมากอยู่ ถือตัวว่าเป็นผู้รอบแล้ว ก็เป็นการเข้าใจผิดทั้งสน
 สิ่งที่เราผู้น้อยควรศึกษาหาเหตุผลเพิ่มพูน ความรู้ของเราจะ
 เจริญขึ้นเสมอ ถ้าเรารู้สึกใจว่ารู้พอแล้วไม่ต้องพอกพูนอีก นี่ก็
 คือทางหายนะเท่านั้น ท่านทั้งหลายถ้าประพฤติดังนี้แล้วต้อง
 เสื่อมเป็นแน่ การแต่งหนังสือก็เราควรสังเกตตัวเองได้ บท
 ใดไม่ดีเราสังเกตหาเหตุผลหรือปรึกษาผู้รอบรู้ ความคิดความ
 อ่านเราจะกว้างขวางขึ้นอีก สำหรับนักโบราณคดีถ้าจะเล่นต้อง
 จำไว้ สิ่งร้ายที่สุดก็คือ ไม่รู้บอกความรู้ ทำให้คนทั้งหลายที่
 พยายามศึกษาเสียไปด้วย หลักของเรื่องโบราณคดีก็เอาแต่ใจ
 ความ แล้วจำใส่ใจไว้ให้แม่นยำ จะได้เป็นหลักวินิจฉัยต่อไป

จะยกอุทาหรณ์ปัญหาให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง การค้นคว้า
 ของฉันค้นมาตั้ง ๓๐ ปี ฟังได้หลักฐานแน่นอนเมื่อเย็นวานนี้
 เอง ท่านทั้งหลายเคยไปเที่ยวที่พระปฐมเจดีย์ของไทยเรา
 จังหวัดนครปฐม คงจะได้เห็นศิลาที่มีรอยเจาะบนพระปฐม
 เจดีย์มีมาก ฉันสงสัยนี่เป็นอะไร มีแต่รอยเจาะไว้ จึงนึก
 ปลงใจว่า เขาคงใช้เชือกผูกร้อยเอามาจากลพบุรี เพื่อสะดวก
 แก่การขนกระมัง เมื่อครั้งศาสตราจารย์เซเดสอยู่ด้วยกัน เคย
 ไปเที่ยวด้วยกัน ฉันได้ถามเซเดส ๆ ตอบไม่ได้ ต่อมาจน
 เซเดสกลับไปเมืองญวน เห็นที่วัดมีระฆังทำด้วยหินตักเซเดส
 จึงตอบมาว่า หินที่เจาะรูเป็นระฆังกระมัง ฉันได้ส่งหลวง
 บริบาลออกไปเอามาสงวนไว้ในพิพิธภัณฑสถานของเรา ทำไม
 ฉันถึงส่งหลวงบริบาลไปเอามา ก็เพราะเห็นเป็นของแปลก
 และอยากค้นหาเหตุผลต่อไป ต่อเมื่อเย็นวานนี้เอง หลวง
 บริบาลเอาไม้ตีมีเสียงดังเป็นระฆัง หินเจาะรูค้นมา ๓๐ ปีฟังได้
 ความรู้ เมื่อเราเห็นสิ่งที่ควรสังเกต เราควรสังเกตให้มาก ที่จริง
 เป็นของสนุกมาก เหมือนคิดหมากรุกกล แต่เป็นของโลก
 สนุกทีเดียว เมื่อภายหลังเราพบของจริงเข้าจะยินดีที่สุด เรา
 ควรเล่นเพราะเป็นการเล่นของนักโบราณคดี ความยินดีของ

เราจะบังเกิดขึ้นเอง

เรื่องประเพณีไทย ที่จริงมันเสียเปรียบอยู่น้อย ถ้าบอกให้รู้ตัวแต่เนิ่นๆ ก็จะได้มีเวลาคุ้นคว่ำให้มากกว่านี้อีก เอาเพียงเท่าที่รู้จักแล้วกัน แต่อาจจะขาดตกบกพร่องได้ ประเพณีแบ่งได้ ๓ ชนิดคือ ประเพณีส่วนตัวบุคคล ประเพณีส่วนประชุมชน ประเพณีส่วนรัฐบาล ที่เรียกว่าประเพณีก็คือ คนทั้งหลายทำตามๆ กันมา คนแต่ก่อนเคยทำอะไร คนต่อมาก็ทำอย่างนั้น ประเพณีส่วนตัวบุคคลที่ประพฤติกันอยู่ก่อนก็คือผู้ชายต้องใส่เสื้อราชปะแตน จนบัดนี้ก็ยังปรากฏอยู่ ที่จริงเราก็มีได้คิดเช่นนั้น แต่เป็นประเพณีอย่างนี้ อีกอย่างหนึ่งประเพณีส่วนประชุมชน เช่นทอดกฐินและผ้าป่า เป็นงานที่เคยทำพร้อมกันมา อีกอย่างหนึ่งประเพณีส่วนรัฐบาล เช่นพิธีโล้ชิงช้า เป็นต้น แต่จะแสดงให้เห็นทั้ง ๓ หมวดนี้ไม่ได้เวลาไม่พอ ฉะนั้นจะยกขึ้นแสดงแต่ประเพณีเฉพาะส่วนตัวบุคคลของไทยเรา ประเพณีของไทย เราจะสังเกตได้จากพงศาวดาร ซึ่งท่านทั้งหลายรู้แล้วว่า ไทยได้อพยพครอบครัวมาจากทางเหนือ เมื่อเดิมอยู่เมืองจีน ภายหลังไทยมีอำนาจตั้งผู้ปกครองยกมาทางใต้อยู่ปะปนกับชาวต่างประเทศ เช่น

ขอมเขาได้ปกครองอยู่ก่อน เราเอาแบบมาประพุดิตตาม บาง
ที่จินนำมาเราประพุดิตก็มี

คราวนี้ จะกล่าวแต่หลักของประเพณี ที่เกิดขึ้นในส่วนตัว
ของบุคคล จัดเป็น ๕ ประเภท คือ ประเพณีเนื่องในการ
ศึกษา ๑ ประเพณีเนื่องในการอาชีพ ๑ ประเพณีเนื่องใน
การมรณะ ๑ ประเพณีเนื่องในการแต่งงาน ๑ ประเพณีเนื่อง
ในการเกิด ๑

การเกิด ถึงแม้ว่าสัตว์เดียรัจฉานก็รักลูกเป็นธรรมดา
เมื่อเกิดมาแล้วอยากจะเลี้ยงต่อไป ไม่อยากให้เป็นอันตราย
นี่เป็นธรรมดาของสัตว์ คนเราเวลาเกิดมีความวิตกและความ
ยินดีของพ่อแม่เท่ากัน เมื่อเกิดมาแล้วก็ช่วยกันแก้ไขอย่างดีที่สุด
สุด สมัยนี้การอนามัยดีถึงที่สุด เด็กที่เกิดมาไม่ได้รับอันตราย
เพราะมีผู้ศึกษาค้นคว้าหาเหตุผล ในสมัยโบราณ ต้นของ
ประเพณีการคลอดบุตร มารดาใกล้ชิดอันตราย แม่ ๆ ของ
เด็กและตัวของเด็กที่ตายไปก็มาก จึงเป็นเรื่องกลัวกันนัก
ไม่อยากมีลูก คลอดบุตรครั้งหนึ่งเรียกกันว่าออกทัพครั้งหนึ่ง
เมื่อไม่เป็นอันตรายก็เป็นบุญกุศล แต่โบราณสิ่งไรอันเกิดด้วย
เหตุสุดวิสัยมักโทษผีปอบ ในเมื่อเวลาตายลง เด็กที่เกิดมา

ไม่ควรตายก็ตาย คนโบราณเชื่อว่าผีเอาไป จัดการป้องกัน
 อย่างสำคัญ ถือว่าประเพณีการเกิดเป็นของประหลาดหนักหนา
 ท่านทั้งหลายที่เคยไปเที่ยวพิพิธภัณฑสถานเห็นตุ๊กตาชำรุดทรุด-
 โทรมมีมาก ฉันเห็นว่ามันมีประโยชน์เป็นความรู้แก่ชนชั้นหลัง
 จึงเอามาไว้ ตุ๊กตาเหล่านั้นหาพอดีไม่ได้ คอหักทั้งนั้น ฉัน
 ไปพบที่สวรรคโลกกับเซเดส์ด้วยกัน ฉันถามเซเดส์ ๆ ก็เห็น
 ไปต่าง ๆ ฉันว่าชะรอยตุ๊กตาเสียบาลกระมัง ไม่มีหัวมีแต่ตัว
 เซเดส์ถามว่าเป็นพิธีอะไรกันจึงได้ทำอย่างนี้ แต่ก่อนที่บ้านฉัน
 ถึงเวลาขึ้นปีใหม่เดือนใหม่ แม่เคยนำเอาดินมาปั้นเป็นตุ๊กตา
 เล็ก ๆ แล้วมีข้าวตอกดอกไม้ไปวางไว้ที่หนทางสามแพร่ง เป็น
 การสะเดาะเคราะห์ เซเดส์เขาแปลว่า เสียบาลก็คือเสียหัวนั้น
 เอง คือตอยให้คอหัก คนโบราณเวลาออกลูกซื้อตุ๊กตามาทำพิธี
 แล้วบอกว่าให้แก่ผี นอกจากนั้นมีพิธีประกอบอีกหลายอย่าง เช่น
 เมื่อเด็กออกแล้ว เอาใส่กระดังงอนแล้วกล่าวว่า “๓ วัน
 ลูกผี ๔ วันลูกคน ลูกของใครรับไปน้อ” แล้วก็เอาเบี้ยมา
 ซอเรียกว่าแม้ออ วิธนี้เป็นวิธกันผีอีกเหมือนกัน ใช้แต่เท่านั้น
 ยังให้ซอดึงสองซอ ซอเมื่อเด็ก ๆ ซอ ๑ ซอเขียด อึง บง
 โตขึ้นได้อีกซอ ๑ นี่พบทางเชียงใหม่ สิ่งเหล่านั้นเพื่อให้ผี

เกลียด เนื่องจากความรักลูกดนมลูก ไม่รู้ว่าฝีมือจริงหรือ
อย่างไร ทำตามกันมาอย่างนั้น นอกจากนั้น ๓ วันยังมีพิธีทำ
ขวัญกันอีก ถ้าจะว่าไปแล้ว พิธีการเกียติย้อมทำด้วยความรัก
เป็นประมาณ

คราวนี้ว่าด้วยการศึกษา โลกเขาแบ่งเป็น ๔ ประเภท
เรียกว่าขนาดอุม ขนาดจุม ขนาดแล่น ขนาดร่น นั้นเอา
หลักมาสันนิษฐานประกอบเข้ากับการศึกษา เด็กที่เรียกอุม
นั้น สันนิษฐานว่าตั้งแต่เกิดมาจนมีอายุได้ ๓ ขวบ ขนาดจุม
นั้นตั้งแต่ ๔ ขวบถึง ๗ ขวบ ซึ่งจะไปไหนยังไปตามลำพัง
ไม่ได้ ต้องมีคนคอยจุม ตอนนั้นขึ้นไปถึงชั้นแล่น เด็กที่เป็น
ขนาดแล่น ผู้ชายอายุ ๘ ปีจนถึง ๑๓ ปี ผู้หญิงตั้งแต่ ๘ ปี
จนถึง ๑๑ ปี ชั้นที่ ๔ เป็นชั้นผู้ใหญ่ หมายความว่าถึงขนาด
รู้รูเียงสา นับเด็กผู้ชายตั้งแต่อายุ ๑๓ ปี เด็กผู้หญิงตั้งแต่
๑๑ ปี คนโบราณเมื่อโกนผมไฟแล้วมักจะเอาไวจุก และเคย
กระทำพิธีกันใหญ่โต คนหลัง ๆ ก็ประพฤติตามกันมาจนบัดนี้
จึงได้เกิดมีความสงสัยกันขึ้นด้วยเรื่องไวจุก ต้นเดิมมาจากไหน
นั้นสันนิษฐานได้ ทำไมจึงไวจุก ก็ว่าจะได้เป็นเครื่องหมาย
แสดงให้เห็นปรากฏในที่ชุมนุมชนทั้งหลายว่าเป็นเด็กเท่านั้น เมื่อ

เข้าที่ชุมนุมผู้ใหญ่จะได้มีความเมตตา อุปการะให้ความเสมอ
 ภาคตามสมควรแก่เด็ก ต่อเมื่ออายุย่างเข้าเขตเตี๋ยงสา พ่อ แม่
 ชวด ตา ของเราก็จัดการโกนจุก มีพิธีรตองกันอีก เพื่อให้
 พ้นจากเขตเตี๋ยงสา บรรดาประเพณีทุกอย่างตั้งขึ้นด้วยความดี
 ๕ ๕ ๕ เพราะฉะนั้นคนชั้นหลังจึงได้ประพฤติตาม เมื่อมีคน
 ทำตามแล้ว ต้องเกิดขึ้นด้วยความยินดี เด็กขนาดอุ้มและจู
 ๕ ๕ ๕ เป็นหน้าที่ของแม่ผูกหัดสั่งสอน จะดีหรือชั่วแล้วแต่แม่ นัก
 ปราชญ์ท่านจึงกล่าวยกย่องว่า “แม่เป็นศาสตราจารย์ผู้ประ
 เสริฐ” แม่จึงเป็นเจ้าหนี้เราอยู่มาก ครั้นถึงขนาดรื้อนและแล่น
 ๕ ๕ ๕ อายุตั้งแต่ ๔ ขวบขึ้นไป ผู้ชายเป็นส่วนหนึ่งของพ่อ ผู้หญิงเป็น
 ส่วนของแม่ ผู้ชายช่วยพ่อแม่ทำสวนทำนาค้าขายเป็นการ
 อาชีพ ผู้หญิงอยู่กับบ้านผูกหัดตัวเป็นแม่เรือนหุงต้ม ปฏิบัติ
 ๕ ๕ ๕ กิจการทางบ้าน ผู้ชายบางคนพ่อเอาไปฝากวัดถวายพระ การ
 เอาไปถวายพระก็เพื่อให้ทำการแทนในหน้าที่ลูกศิษย์ จะ
 ๕ ๕ ๕ สังเกตได้ว่า เด็กมักจะเรียกพระว่าหลวงพ่อ คือนับถือว่าพ่อ
 ของตัวจริง ๆ การที่จะให้พระเป็นผู้ผูกหัดอบรมสั่งสอนนั้นมี
 ๕ ๕ ๕ ประโยชน์ทั้งพ่อแม่และตัวเด็กหลายอย่าง เพราะพระเป็นผู้
 ๕ ๕ ๕ มีเวลามากจึงได้มีประเพณีมาจนกระทั่งบัดนี้ ต่อจากนั้นพ่อแม่

เมื่อมีสติปัญญา ก็เอาลูกไปฝากทำการศึกษา การฝากวัดเป็น
ของจำเป็นเหมือนกัน การนำลูกเข้าฝากวัดเปรียบเหมือนเข้า
ศึกษาในมหาวิทยาลัย ได้เรียนรู้การสมาคมกับผู้อื่นและเล่า
ท่องธรรมปฏิบัติสำหรับตัวด้วย แต่ก่อนมาเดิกันว่าฝากพระ
เหมือนเข้าอยู่ในยุนิเวศิต์แห่งสยาม เมื่อเติบโตอายุเข้าเขต
บวช พระหรือพ่อแม่ก็จัดการบวชให้ การบวชเป็นของ
สำคัญนักสำหรับคนไทยเรา การบวชเป็นวิธีรักษาตัวให้อิสระ
ต่อไปภายหน้า ทุกวันนี้การบวชก็ยังแพร่หลายอยู่น่าชมเชย
สำหรับตัวนั่นเองได้ใช้ความรู้ในการบวชมาจนทุกวันนี้ คนที่
ทำราชการบางเวลาใจคอให้ลุ่มหลงไปในทางกิเลสตัณหา แต่
เมื่อหวนคิดในทางธรรมก็คิดได้ ยับยั้งชั่งใจได้ กระนั้นก็ดี
เมื่อถึงเวลามีเมีย ฝ่ายหญิงเขามักจะถามว่า บวชเรียนแล้ว
หรือยัง นี่เราจะเห็นได้ว่า ส่วนศึกษาสำคัญที่สุดแห่งเดียว
ก็คือบวชพระ

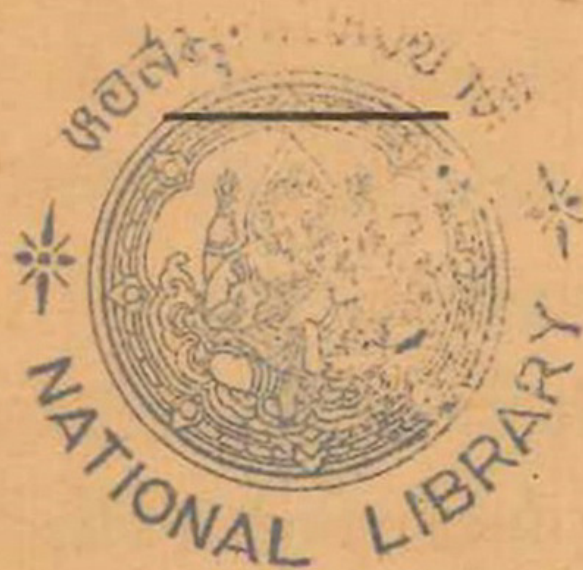
การแต่งงานประเพณีไทยเราดีมาก ปล่อยให้ผู้หญิง
เป็นอิสระมาแต่โบราณ คือไม่เก็บตังเช่นหญิงแขก ผู้ชายที่รัก
ผู้หญิงบางคนมักจะพาเพื่อนไปดูที่บ้านเจ้าสาว แล้วทำความรู้
จักมักคุ้นกันเสียก่อนจึงแต่งงาน วิธีนี้ดีมากเพราะเป็นชีวิตของ

เขาต่อไปภายหน้า เป็นการดีกว่าที่เรียกว่า “คลุมถุงชน”
 คือทั้งฝ่ายชายและหญิงไม่เคยรู้จักกันสนทนากันเลย ฝ่ายผู้
 ปกครองนับถือรักใคร่กัน ก็จัดการแต่งงานให้ ดังนั้นเป็นการ
 ทำลายชีวิตในอนาคต การแต่งงานมีอยู่ ๒ ชนิด เรียกว่า
 อาวามงคล ๑ วิวามงคล ๑ อธิบายกันง่าย ๆ ก็คืออาวาท-
 มงคล ผู้หญิงต้องไปแต่งงานที่บ้านผู้ชาย วิวามงคลคือผู้ชาย
 ต้องไปแต่งงานที่บ้านผู้หญิง พูดถึงเรื่องการแต่งงาน บางที่
 จะไม่เป็นที่พอใจแก่คนทั้งหลายมากอยู่ ตามที่ได้สังเกตเห็น
 ทุกวันนี้ เจ้าภาพทำการผิดมาก เมื่อมีการแต่งงาน ผู้ใหญ่
 ทั้งฝ่ายชายและหญิง มักจะเชิญแขกไปรดน้ำเป็นจำนวนมาก
 งานใครมีคนไปรดน้ำมากดูเป็นการหรู ใครคิดบ้างว่าเจ้าสาว
 เขาจะนึกอย่างไร การเชิญแขกรดน้ำแต่งงานเกิดจากหลงยศ
 ช้างผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย กิจที่พอจะเห็นได้ ผู้ที่ไปรดน้ำมักจะ
 เป็นผู้มั่งมีอำนาจและมีเกียรติ การเชิญแขกไปรดน้ำเป็นการโกล
 ออกนอกประเพณี ตามประเพณีเดิมเขาเชิญเฉพาะผู้ปกครอง
 และผู้นับถือของบ่าวสาวไปรดน้ำ เพื่อให้รู้เห็นเป็นพยานใน
 การที่ได้เป็นสามีภรรยากันเท่านั้น บุคคลชายหญิงเมื่อแต่ง
 งานแล้วเป็นอิสระ จะไปอยู่แห่งใดก็ได้ ออกจากอกพ่อแม่

กล่าวถึงประเพณีอาชีพ การทำพาน ทำขัน อย่างที่
บ้านหล่อทำกันอยู่ทุกวันนี้ และการทำนาทำสวนเป็นประเพณี
ของเรามาแต่เดิม ฯลฯ ฉันอยากจะเล่าเรื่องให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง
ได้พบที่มณฑลนครศรีธรรมราช หมู่บ้าน ๑ มีเรือนสัก ๑,๐๐๐
หลัง ทั้งบ้านจะหาใครมีเงินถึง ๒๐๐ บาทไม่มี แต่หาคนจน
ก็ไม่มี ผู้ชายทำสวน ผู้หญิงช่วยทำงานบ้าน ฉันสอบถามได้
ความว่า สินค้าที่ทำมาหาได้ก็ไปแลกเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มบ้าง
เครื่องใช้บ้าง เครื่องบริโภคบ้าง แล้วก็มาสูกันกินสูกันใช้
ไม่มีการทะเลาะวิวาทกัน ตังหน้าทำมาหากิน การปกครอง
เขาปกครองกันเป็นครัวเรือน

คราวนี้จะกล่าวถึงความมรณะ ธรรมดาการตายจะเอา
ซากศพไว้ไม่ได้ ฉันได้อ่านพบในหนังสือของเซอร์ฮาร์ฟลิ่ง
นักปราชญ์อินเดียว่า ที่ตายแล้วต้องรีบเอาไปฝัง พวกที่ถือทาง
พุทธเห็นว่า วิญญาณอาศัยรูป ร่างกายเป็นของไม่มีประโยชน์
พวกถืออย่างนั้นจึงเอาศพไปเผา คราวนี้ตักันว่าการเผาศพเป็น
ขมาผู้ตาย คนที่ไม่รู้จักเมื่อตายแล้วก็ไม่ควรไปเผา เพราะไม่
มีกิจที่จะชมากัน ถ้าผู้นั้นเป็นศัตรูควรไปเผาอย่างยิ่ง ที่จริง
เมื่อเวลาเผา เจ้าภาพควรบอกให้รู้เท่านั้น ว่าศพคนนั้นจะเผา

วันนั้น เขาจะไปเผาหรือไม่เป็นธุระของเขา และยังติดไปอีก
 ว่า ผู้เผาดึงเอารูปเทียนไปเอง เพราะตั้งใจไปชมศพ เจ้า
 ภาพไม่ควรตั้งรูปเทียนไว้สำหรับผู้ไปเผา ในเมื่อเวลาใส่
 รูปเทียนต้องตั้งใจอธิษฐานขอขมาอภัยต่อผู้ตายได้ล่วงเกินอะไร
 บ้าง กระทำอย่างนั้นจึงจะนับว่าเป็นการถูกต้อง

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
 จันทบุรี

สาขาสอนมดแม่